

CUMHURBAŞKANI
İSMET İNÖNÜ’NÜN KIBRIS
TÜRKLERİ HAKKINDA
HAZIRLATTIĞI RAPOR

(TÜRKİYELİ ÖĞRETMENLERİN KIBRIS’TAKİ
TETKİK VE TESPİTLERİ-1948)

Yazar

Mehmet BALYEMEZ

© Copyright 2020

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-7679-19-0

Kitap Adı

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Kıbrıs Türkleri
Hakkında Hazırlattığı Rapor

Yazar

Mehmet BALLYEMEZ

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

HIS000000

DOI

10.37609/akya.474

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

*Bilim yolculuğumda desteklerini her zaman
en yakından hissettiğim aileme*

ÖNSÖZ

Kıbrıs'ın, stratejik konumu yüzyıllar boyunca ada halkı için sorun olmuştur. Kıbrıs, Orta Çağ'da Kudüs'ün dini değerinden dolayı Haçlılar tarafından sonraki yıllarda ise Doğu Akdeniz'de gelişen ticaretten dolayı Venedikliler, Lüzinyanlar, Mısırlılar, Bizanslılar tarafından ele geçirilmiştir. Osmanlı Devleti ise 1571 yılında Kıbrıs'ı fethettikten sonra 307 yıl boyunca adaya hâkim olmuş; ancak 19'uncu yüzyıldaki siyasi gelişmeler adanın Osmanlı egemenliğinden çıkmasına yol açmıştır.

Doğu Akdeniz'de stratejik konumda olan Kıbrıs'ın jeopolitik değeri 19'uncu yüzyılda hizmete giren Süveyş Kanalı'ndan dolayı daha da artmıştır. İngiltere hem Süveyş Kanalı'nı kontrol etmek hem de 93 Harbinde büyük kazanımlar elde eden Rus Çarlığı'nın Akdeniz'e ulaşarak bölgesel çıkarlarına zarar vereceği endişesinden dolayı Kıbrıs'ı ele geçirme planları yapmaya başlamıştır. İngiltere'nin planlarını kolaylaştıran gelişme 93 Harbinden sonra Osmanlı Devleti ile Rus Çarlığı arasında imzalanan Ayastefanos Antlaşması olmuştur. Rus Çarlığı antlaşma sonucunda büyük kazanımlar elde edince İngiltere'nin başını çektiği Avrupalı devletler bu gelişmeye müdahil olmuşlar ve şartların yeniden görülebilmesi için Berlin'de bir konferans düzenlenmesini sağlamışlardır. İngiltere'nin Kıbrıs'a dair planlarını yürürlüğe sokması bu dönemde olmuştur. İngiltere'nin İstanbul Büyükelçisi Hanry Layard'ın yoğun girişimlerinden sonra 4 Haziran 1878 tarihinde gizli Kıbrıs Konvansiyonu imzalanmış ve ada İngiltere'nin yönetimine bırakılmıştır.

İngiltere'nin Kıbrıs'taki statüsü Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı 1914 yılına kadar devam etmiştir. İngiltere, Osmanlı Devleti'nin Almanya safında savaşa girmesini bahane etmiş ve 5 Kasım 1914 tarihinde Kıbrıs'ı tek taraflı ilhak etmiştir. İngiltere'nin bu "de facto" ilhak kararı 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan

Lozan Barış Antlaşması'nın 20'nci maddesi gereğince “de jure” olarak hukuki dayanağa kavuşmuş, ada İngiltere'ye bırakılmıştır.

Türkiye Devleti, bu tarihten yaklaşık üç ay sonra 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'i ilan etmiş ve yeni devletin kuruluş ilkeleri doğrultusunda çalışmalarını çok yönlü olarak ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi alanda sürdürmüştür. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kendi iç ve dış sorunlarına yoğunlaştığı sonraki dönemde Kıbrıs Türkleriyle kurduğu ilişkiler çoğunlukta kültürel alana yoğunlaşmıştır. Türkiye hükümetlerinin Kıbrıs dış politikasına etki eden ana faktör Lozan Barış Antlaşması sonucunda adanın İngiltere'ye terk edilmesi olmuş ve CHP döneminde antlaşma hükümlerine sadık kalınmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) hükümetlerinin Kıbrıs politikasına dair yapılan değerlendirmelerde çoğunlukla Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak'ın 23 Ocak 1950 tarihinde basına yaptığı açıklamada kullandığı “...Türkiye'nin Kıbrıs diye bir sorunu yoktur...” ifadesine dayandırılmaktadır. Ancak gerçek durum böyle midir? Türkiye, Kıbrıs'ın geleceği ile Kıbrıs Türklerinin sorunlarına tamamen duyarsız mıdır?

“Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Kıbrıs Türkleri Hakkında Hazırlattığı Rapor (Türkiyeli Öğretmenlerin Kıbrıs'taki Tetkik ve Tespitleri-1949)” başlıklı bu eserde; Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında Kıbrıs Türklerinin sorunları hakkındaki güncel gelişmeleri öğrenmek amacıyla yapılan resmi bir ziyaret konu edilmiştir. Bu ziyaretin kendine has bir özelliği vardır; o da Kıbrıs'ın İngiltere'ye terk edildiği 1878 yılından sonraki hiçbir dönemde bu boyutta ve resmi düzeyde böyle bir girişimin hiç yapılmamış olmasıdır.

Gerek Osmanlı Devleti'nin 20'nci yüzyılın başlarından Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar olan dönem boyunca içinde bulunduğu şartların olumsuz etkisi, gerekse de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Lozan Barış Antlaşması'dan sonrası dönemde yaşadığı sorunlara çözüm bulma arayışlarının Kıbrıs politikala-

rına doğrudan etki ettiği söylenebilir. Ancak hem Osmanlı Devleti'nin, hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin içinde bulunduğu koşullar, ne Kıbrıs'ın stratejik konumunun günden güne artmasını engelleyebilmiş, ne de Kıbrıs Türklerinin karşı karşıya olduğu sorunlara da çözüm üretmiştir.

Bu kitapta Türkiye'nin Kıbrıs'a ve Kıbrıs Türklerinin sorunlarına uzak kaldığı iddia edilen dönemdeki resmi bir ziyaret incelenmiştir. Ziyaretin Cumhurbaşkanı'nın direktifiyle gerçekleştirilmiş olması ve ziyaret sonrasında tespit edilen hususların CHP Hükümetinin ilgili bakanlarına da gönderilerek Kıbrıs Türkleri hakkında tespit edilen sorunlara çözüm aranması bu eylemin farklı bir bakış açısıyla ele alınmasını gerekli kılmıştır.

Kitap üç bölüm olarak hazırlanmıştır. "Lozan Barış Antlaşmasından İkinci Dünya Savaşı Sonuna Kadar Olan Dönemde Kıbrıs'taki Gelişmeler" başlıklı Birinci Bölümde; Lozan Barış Antlaşması sonrasında CHP Hükümetlerinin dış politikası ile bunun Kıbrıs'a yansımaları tartışılmış ve bu dönemde Kıbrıs Türklerinin toplum sorunlarının çözümüne yönelik Türkiye'nin girişimleri ele alınmıştır. Aynı bölümde İkinci Dünya Savaşı sonrasında konjonktürel gelişmeler ve bunların hem Türkiye, hem de Kıbrıs Türklerine etkileri ortaya konularak Türkiyeli öğretmenlerin ziyareti öncesinde Kıbrıs'taki gelişmeler ile Kıbrıs Türklerinin karşı karşıya olduğu sorunlar okuyucun dikkatine sunulmuştur.

"Cumhuriyet Halk Partisi Yönetimi'nin Kıbrıs Türk Toplumu Sorunlarının Tespitine Yönelik Girişimi" başlıklı İkinci Bölümde ise; CHP Çorum milletvekili Hasene Ilgaz'ın başkanlığında gaze-teci ve öğretmenlerden oluşan kafilenin Kıbrıs ziyareti öncesinde ve sonrasında gelişmeler ile bu ziyaret sonrasında hazırlanan Kıbrıs Türkleri hakkındaki rapor ele alınmıştır.

"Kıbrıs Türk Öğretmenlerin Türkiye'deki Temas ve İncelemeleri" başlıklı Üçüncü Bölümde ise günümüzde hâlâ devam eden

Kıbrıs sorunu kapsamında önemli gelişmelerin yaşandığı 1949 yılındaki gelişmeler tartışılmış, Kıbrıs Türk öğretmenlerinden oluşan kafilenin Türkiye'deki temas ve incelemeleri ile bunların yansımaları ele alınmıştır.

Bu kitabın hazırlığı aşamasında; hem Türkiye'deki Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığında, hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'deki Milli Arşiv ve Araştırma Dairesi (MAAD)'nde taramalar yapılmış, birinci elden ve ikinci elden kaynaklar incelenerek söz konusu döneme ait gelişmeler farklı boyutlarıyla ele alınmış ve nesnel bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

İÇİNDEKİLER

Giriş	1
 1. BÖLÜM	
Lozan Barış Antlaşmasından İkinci Dünya Savaşı Sonuna Kadar Olan Dönemde Kıbrıs'taki Gelişmeler	9
1. Türkiye'nin Lozan Barış Antlaşması Sonrasında Takip Ettiği Kıbrıs Politikası (1923-1945)	9
2. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Kıbrıs'ta Yaşanan Gelişmeler (1945-1949)	27
 2. Bölüm	
Cumhuriyet Halk Partisi'nin Kıbrıs Türk Toplumunun Sorunlarını Tespitine Yönelik Girişimi	39
1. Türkiye'li Öğretmen Kafilesinin Kıbrıs'taki İncelemeleri	39
2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Direktifiyle Hazırlanan Kıbrıs Türkleri Hakkındaki Rapor	47
3. Türkiye'li Öğretmenlerin Kıbrıs Ziyaretinin Basındaki Yansımaları	55
 3. Bölüm	
Kıbrıs Türk Öğretmenlerin Türkiye'deki Tetkik ve İncelemeleri	59
1. Kıbrıs'ta 1949 Yılında Yaşanan Önemli Gelişmeler	59
2. Kıbrıs Türk Öğretmenlerin Türkiye Ziyareti	63
 DEĞERLENDİRME	79
EKLER	84
KAYNAKLAR	89

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DDY	: Devlet Demir Yolları
DHY	: Devlet Hava Yolları
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MTTB	: Milli Türk Talebe Birlikleri
KATAK	: Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu
KKMB	: Kıbrıs Kurumları Mümessiller Birliği
KMTB	: Kıbrıs Milli Türk Birliği
KMTHP	: Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi
KOYC	: Kıbrıs Okullarından Yetişenler Cemiyeti
KÖK	: Kıbrıs Öğretmenler Kurumu
KTÇB	: Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği
KTKD	: Kıbrıs Türk Kültür Derneği
KTKF	: Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu
KTÖK	: Kıbrıs Türk Öğretmenler Kurumu
LTSK	: Limasol Türk Spor Kulübü
ÖOBC	: Öğretmen Okullarını Bitirenler Cemiyeti
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TİK	: Türk İşleri Komisyonu
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.h.	: Adı Geçen Haber
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Ba.	: Baskı

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

Foreign Colonial Office (FCO), 141-2828, Economic Survey of Middle East Countries File

Foreign Colonial Office (FCO), 141, Commissioner Govn. Of Cyrus, Information and Liaison Office File

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (CCA), Hariciye Dosyası

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (CCA), Cumhuriyet Halk Partisi Dosyası

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye/Sefaret Dosyası

KKTC Milli Arşiv ve Araştırma Dairesi (MAAD), İngilizce Belgeler Dosyası

KKTC Milli Arşiv ve Araştırma Dairesi (MAAD), Tüzükler Dosyası

KKTC Milli Arşiv ve Araştırma Dairesi (MAAD), Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonu Dosyası

TBMM Zabıt Ceridesi

Basılı Eserler

Akgün, Sibel, “1942 - 1943 Arası Dönemde Kıbrıs Türk Kimliğinin İlk Kurumsallaşma Hareketleri”, **Turkish Studies** - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Sayı: 7/3 (Yaz 2012).

Alasya, Halil Fikret, **Maarif İşleri**, Lefkoşa, 1969.

An, Ahmet, **Dinsel Toplumdan Ulusal Topluma Geçiş Süreci ve Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşması (1900-1942)**, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1997.

Atun, Ata, **Kıbrıs Andlaşmaları, Planları ve Önemli BM, AB Kararları (1571-1983)**, C.I, Mağosa Tarihi Araştırma ve Yazın Vakfı Yayını, No:26, Lefkoşa, 2007.

- Balyemez, Mehmet, “**İngiliz Sömürge Yönetimi Döneminde Kıbrıs Türklerinin Siyasi Örgütlenmeleri**”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2017.
- Batur, Bülent, “Türk Konsoloslugu Gözünden İki Dünya Savaşı Arası Dönemde İngiliz Müstemleke İdaresi Altında Kıbrıs Türkleri”, **Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 10(1) (Haziran 2013).
- Colonial Office List 1915**, Historical and Statistical Information, Waterlow & Sons Limited, London, 1915.
- Çakmak, Zafer, “Kıbrıs’tan Anadolu’ya Türk Göçü (1878–1938)”, **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı 36 (2008).
- Çapa, Mesut, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluş Yıllarında Kıbrıs’ta Eğitim Teşkilatı: Kıbrıs Şehbenderi Asaf Bey’in Raporu”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, Sayı: XXXI/1 (2016).
- Çevikel, Nuri, **Kıbrıs’ta Osmanlı Mirası (1570-1960)**, 1. Baskı, 47 Numara Yayıncılık Tarih-İnceleme Dizisi, İstanbul, 2006.
- Demiryürek, Mehmet, “Lozan Sonrası Kıbrıs’tan Türkiye’ye Göç (1923–1926)”, **Toplumsal Tarih Dergisi**, Sayı: 115, (Temmuz 2003).
- Demiryürek, Mehmet, “Kıbrıs’ta Bir 150’lilik:Sait Molla (1925–1930)”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C.XIX, Sayı:57 (Kasım 2003).
- Erdoğru, Mehmet Akif, “Kıbrıs Türkleriyle İlgili Türkçe Bir Rapor”, **Halkbilimi Dergisi**, (2013-1) (Kıbrıs Özel Sayısı-I).
- Erim, Nihat, **Devletlerarası Hukuk ve Siyasi Tarih Metinleri (Osmanlı İmparatorluğu Andlaşmaları)**, C.I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, TTK Basımevi, Ankara, 1953.
- Erim, Nihat, **Bildiğim ve Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs**, Ankara, 1976.
- Gazioğlu, Ahmet C., **İngiliz Yönetiminde Kıbrıs II (1878-1952) Enosis Çemberinde Türkler**, CYREP Yayınları, İstanbul, 1997.
- Gönlübol, Mehmet *ve ö.t.*, **Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1990)**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1993.
- Gürel, Şükrü Sina, **Kıbrıs Tarihi (1878–1960) Kolonyalizm, Ulusçuluk ve Uluslararası Politika**, 1. Ba., C. I, C.II, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1984.
- Hale, William, **Türk Dış Politikası 1774–2000**, (Çev.) Petek Demir, Mozaik Yayınevi, İstanbul, 2000.
- Hill, George, **History of Cyprus**, Cambridge University, Press, C.IV, 1952.
- Hüner, Tuncer, **Kıbrıs Sarmalı Nasıl Bir Çözüm?**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Hasene Ilgaz, **Kıbrıs Notları**, Doğankardeş Yayınları, İstanbul, 1949.
- İrkiçatal, Eftal, “İkinci Dünya Savaşı sonrası İngiltere’nin Orta Doğu politikaları için Kıbrıs’ın stratejik önemi ve Kıbrıs meselesinin ortaya çıkışı”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:15 (Yıl: 2012/1).
- İnce, Fuat, **İstiklal Harbi’nde Türk Askeri Sağlık Hizmetleri**, AÜ TİTE, Doktora Tezi, Ankara, 2016.

- İsmail, Sabahattin, **İngiliz Yönetiminde Türk-Rum İlişkileri ve İlk Türk-Rum Kavgaları**, Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği Yayını: 5, Lefkoşa, 1997.
- İsmail, Sabahattin, **100 Soruda Kıbrıs Sorunu**, Dilden Ofset, Lefkoşa, 1992.
- İsmail, Sabahattin ve Birinci, Ergin, **Atatürk Döneminde Türkiye-Kıbrıs İlişkileri (1919-1938)**, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşa, 1989.
- Kalafat, Oğuz, **Cumhuriyetin Eğitimde Öncü Kurumlarından Biri: Türk Eğitim Derneği (1928-2013)**, Akademisyen Yayınevi, Ankara, 2020.
- Karal, Enver Ziya, **Osmanlı Tarihi, Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devri (1876-1907)**, C. VIII, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.
- Karakaş, Nuri, “Amerikan Ödünç Verme ve Kiralama Yardımlarında Türkiye”, **Tarih İncelemeleri**, C.XXIV, Sayı:1 (Temmuz 2009).
- Katsurides, Yuannos, **Kıbrıs Komünist Partisi Tarihi, Sömürgecilik, Sınıf ve Kıbrıs Solu**, Khora Yayıncılık, Lefkoşa, 2014.
- Keleş, Erdoğan, “Rusya'nın Sıcak Denizlere İnme Politikası (Alman Deniz Yüzbaşısı Stenzel'e Göre İstanbul'a En Kısa Yol)”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 46, C. 28.
- Kelling, George Horton, **British Policy in Cyprus 1939-1955**, The University of Texas, Doctor of Philosophy, The University of Texas at Austin, May 1988.
- Kıbrıs'ın Fethi (1570-1571)**, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1986.
- Korkut, Fadıl, **Hatıralar**, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, GaziMağosa, 2000.
- Kurat, Yuluğ Tekin. **Henry Layard'ın İstanbul Elçiliği 1877-1878**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1968.
- Maiyer, Franz George, **Cyprus From Earliest Times to the Present Day**, Londra 1968.
- Oran, Baskın, **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar**, C. I, 1919-1980, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.
- Pirlepel, Ömer, **Türk İstiklal Savaşı Sürecinde Kıbrıs**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2009.
- Sayıl, Altay, **Dr. Fazıl Küçük'ün Anıları ve Siyasal Örgüt Çalışmaları**, Yay Ajans Lmd., Lefkoşa, 2010.
- Serter, Zeki ve Fikretoğlu, Ozan Zeki, **Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi (1878-1981)**, Eğitim Kültür ve Gençlik Bakanlığı, Lefkoşa, 1982.
- Sonyel, Salahi, **Gizli Belgelerle Kıbrıs Sorunu, Kaygılı Yıllar (1974-1975)**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2014.
- Soyсал, İsmail, **Türkiye'nin Dış Münasebetleriyle İlgili Başlıca Siyasi Andlaşmaları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1965.

- UN General Assembly**, A 364, 3 September 1947, Official Records of the Second of the General Assembly Supplement, No:11, United Nations Special Committee on Palestine Report to The General Assembly Volume 1, Lake Success, New York, 1947.
- Uzun, Hakan, “1919–1950 Yılları Arasında Türkiye- Yunanistan İlişkileri”, **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)**, C.V, Sayı 2 (Aralık 2004).
- Ülman, Haluk. **Türk-Amerikan Diplomatik Münasebetleri 1939–1947**, S. B.F.Dış Münasebetler Ens. Yayını, Ankara 1961.
- Taçgey, Debeş, **Sir Ronald Storrs'un Kıbrıs Anıları (1926–1932)**, Mez-Koop Bankası Kültür Yayınları, Mağosa, 1993.
- Tekakpınar, Kemal ve Doğanşal, Demiray, **DR. FAZIL KÜÇÜK (1906-1984)**, C.I, Lefkoşa, 1991.
- Yaşın, Özker, **Nevzat ve Ben**, Yeşil Ada Yayınları, İstanbul, 1997.
- Yavuz, Bige, **Kurtuluş Savaşı Döneminde Türk-Fransız İlişkileri: Fransız Arşiv Belgeleri Açısından 1919-1922**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1994
- Zeki, Vehbi, **Kıbrıs Tarihi**, Lefkoşa, 1970.

Gazeteler

- Hakikat (KKTC)
- Halkın Sesi (KKTC)
- Hürsöz (KKTC)
- Köprü (KKTC)
- Milliyet (TC)
- Resmi Gazete (TC)
- Söz (KKTC)
- Zafer (TC)
- The Cyprus Gazette (KKTC)